

15. Студеничка
академија

Манастир Студеница
09-12. јун 2010.

800 година
српске медицине

ГЕТОПИС
СТУДЕНИЧКЕ
АКАДЕМИЈЕ
ANNALS OF THE ACADEMY OF STUDENICA

UDC: 612.67:316.346.32-053.9(497.11 Srbija)

Старост као социјални проблем у прошлости Србије – историјски приступ

Славица Жижих Борјановић¹, Будимир Павловић²

¹Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“, ²Музеј Српског лекарског друштва

У античко доба сматрано је да је старење поремећај хуморалне равнотеже у организму и сврставано је у неизлечиве болести. Гален је истраживао у тврдњи да старост није сама по себи болест већ стање организма. Старачко здравље није једнако младалачком, нешто је у средини између правог здравља и болести. Италијански сликар, анатом и научник Леонардо да Винчи оставио је медицинској науци цртеж склеротичног крвног суда код старачког организма, који је ушао у медицинску енциклопедију. У 19. веку када се развила патолошка анатомија и експериментална физиологија преовладало је мишљење да је старење прикладан терен за развој дегенеративних процеса који се напредовањем претварају у патолошко стање.

У средњовековној српској држави настаје аутокефалност српске цркве. По манастирима у Србији оснивају се прве болнице унутар манастирских порти – најпре у Хиландару (1196) и Студеници (1208). Касније се болнице оснивају и у другим манастирима а у неким градовима варошке болнице (Котор, Београд). За време владавине деспота Стефана Лазаревића варошка болница у Београду била је обавезна да прима старе и кужне болеснике. Ако који болесник или старија особа дође на врата грађана и замоли за помоћ овај је био обавезан да му пружи храну, лек и одмор. Такви се болесници нису смели одбијати са кућног прага, била је наредба деспота Стефана Лазаревића. У време монаштва Растка Немањића, Светог Саве, манастири у Србији организовани су као болнице за народ, домови за старе и изнемогле, домови за следе, богаље, недоношчад и сирочад а нарочито трпезарије где ће се хранити стари, сиротиња, пролазници и странци.

Пре осам векова Свети Сава је написао и први правно-медицински кодекс а тиме и прва писана правила државних и социјалних односа у Србији – Крмчију. Овим кодексом се уређује брига о болеснима, сиромашнима, прописују обавезе родитеља и деце, прописује брига о

старима, удовицама и сиротим девојкама. Доласком Јована Стејића за кнежевог личног лекара Србија добија и прва писана правила о раду санитета а он преводи и књигу Макробиотика или наука о продужењу живота човеческог, берлинског професора К. Хуфеланда.

Др Лаза Лазаревић, шеф одељења за унутрашње болести варошке болнице на Палилули у Београду крајем 19. века упутио је писмо ондашњем министру унутрашњих дела да се при овој болници оснује посебан одсек за лечење старца. Сматрао је да старост није ни здравље ни болест и да људи кад су стари другачије болују па зато морају другачије да се лече. Предложио је да се преко пута болнице закупи кућа београдског занатлије Хаџи Николића и да се у њој уреди одсек који ће он лично водити. Тако је 1882. српска медицина добила прву геријатријску службу која се звала геоконика а сам др Лаза Лазаревић постао први наш геронтолог.

Данашње је запажање да старост не долази сама. Она обично има своје пратиље. То су: немоћ, болест и сиромаштво. Поменуте појаве су понекад пропраћене старачким сузама.

Стога се у прошлости водило рачуна да стари као посебна категорија буду поштовани и законом заштићени.

Кључне речи: Манастирске болнице; Свети Сава; Крмчија; Др Лаза Лазаревић; Старост